

سوال: "دیواتے دریا" دا تنقیدی ویر واکرؤ

تعارف:

دیواتے دریا ناول ۴ فضل احسن رندھاوا دا پنجابی ناول اے۔ جیہڑا ونڈ توں پہلا دے پنجاب دی ثقافت، خیالات، حالات، نوں بیان کردالے۔ آپ نے اس ناول وچ اکھیا اے۔ جیہڑے وچ ضد، پٹا دھری، خاندانی دشمنی تے محبت دی کہانی اے۔ اس دے ناول آپ نے پنجاب دی دھرتی داوی نقشہ کھچیا اے۔ آپ دا اہم ناول کاسیاب دھاشرتی ناول ثابت ہو پایا اے۔

دیواتے دریا دا علامتی مفہوم:

اس ناول وچ دیواتے دریا دالفظ علامتی طور تے ورتیا گیا اے۔ اس وچ دریا نوسراد طاقت، بہادری اے۔ جس نوں سردار اجاگر سنگھ رندھاوا دی شخصیت لپے ورتیا اے۔ ناول وچ اس بارے اکھیا گیا اے کہ:

” سردار اجاگر سنگھ تے دریا سی دریا۔
جدھر نوں روٹھے پے گیا تے دھیر
اوداراہ پہاڑ دی نیش ڈک سکدا “

جد کہ دیوا تو سراد خوبصورتی، روشنی، چاننی

اے۔ ایہ لفظ روپو لئی ورتیا لیا اے۔ جیٹری اپنے
ہنڈ دی ایڑ ٹپارسی۔ اس بارے ناول وچ آکھیا

” روپو تے اس ہنڈ دا
دیوا اے دیوا۔ “

دیوانے دریا دا تنقیدی وپروا:

افضل احسن رندھاوا دا ناول
ہنڈ توں پہلاں دے پنجاب دا نقش کھدا
اے۔ جدوں سلج، سلیمان تے ہنڈوا کٹھ
رہندے سی۔ اس وچ پنجاب دی ریتل ریتل
وی دکھائی دیندی اے تے نال ای پیلے کھینڈ
تھا شے وی۔ اس ناول وچ پنجاب دے گھرو جوان
دی ٹور دکھائی لئی اے تے اس دی عشق دی
کہانی۔ پنجاب وچ عورت دا کردار اس دی محبت
تے بے بسی توں وی روپو دے کردار وچ دکھایا لیا
اے۔

پلاٹ:

ناول دا پلاٹ اس جا بنیادی انگ
ہوندے اے جس دا مطلب،

” ناول نگار نے ذہن دے وچ
واقعات یا کہانی توں فنی ترتیب
نال پیش کرنا۔ “

اس ناول دا پلاٹ سن کھجوا اے۔ جیٹر آخر
 تک قاری نوں اپنے نال بنھ کے رکھدا اے تے
 اس دا تجسس ٹیشن نہیں پسندا ایس ناول دا آغاز
 سردار اجاگر سنگھ زندھاواتے سردار سنگھ سنڈھو دی پہلاں
 دوستی تے غیر دشمنی توں شروع پسندا اے تے
 اس دے منڈے سردار شمشیر سنگھ دی محبت دی
 کہانی دسی اے جیٹر اریو لئی چندو دا وی قتل
 سردار سنگھ تے اخیر وچ اریو نوں لے کے جان
 لپے اپنے ہرادے سامنے آن کھوندا اے۔ جتھے
 قاری نوں لکھدا اے کہ اوہ اپنے ہرادے قتل کردیوے
 گا لیکن کہانی اریو دے قتل اتے آکے مک جاندی
 اے۔ ایہہ ناول اخیر تک قاری نوں تجسس وچ
 رکھدا اے۔

کہانی دے کردار:

کہانی دے کردار اس کہانی نوں
 اگے ودھانڈے نیں تے منطقی انجام تک بچانڈے
 نیں۔ دیواتے دریا وچ لکھاری نے اپنے کرداراں
 اتے ڈھیر زور دیتا اے۔ اس دا سگریزی کردار
 شمشیر سنگھ لے کہانی اس دے آئے دوائے
 گھمڈی اے۔ فیروجے کرداراں دا وی ایسا مقام و
 مرتبہ اے۔ اریو، چندو، سردار اجاگر سنگھ
 زندھاوا، سردار کمار سنگھ سنڈھو تے ہرنجن
 سنگھ وی اس کہانی نوں انجام تک اڈرانڈے نیں۔
 مختصر ایہہ کہ افضل احسن زندھاوا نے اس ناول

دے کرداروں لے بڑی عفت لیتی اے۔

مرکلمہ نگاری:

ناول ورج مرکلمہ نگاری دی بڑی اہمیت پھندی اے۔ کردار اپنے مرکلمے موقع محل دے مطابق سردے نیں۔ یعنی جیسے عمر عقل تے اہلیت دا کردار ہووے اوہی دے مقالے بالکل اسی طرح ہوں۔ ناول ورجوں کجھ مقالے درج ذیل نیں۔

”کتنے جلائی ایں؟“ ہر جن سلو نے ہوئی جیسی ہو کجھیا
”جتنے مرضی“

اپہ نال کون اے؟
”تینوں نیں پتہ؟“ شمشیر سلو نے وٹ کھائے اکھیا
”اپہ تیرے نال ایس طرح نیں جاسلدی۔ ایس
دی جنج بوہتے بیٹھی اے۔“
”تینوں کی ایس دے نال تے ایس دی جنج
دے نال“

جذبات نگاری:

ناول نگاروں جذبات نگاری ورج ملکہ حاصل اے۔ ناول نگار نے جذبات نگاری کرن لگیا اہو جیسے لفظاں دا تاثر دیتا اے کہ قاری کردار دی اندری کیفیت توں آگاہ ہو جاندا اے۔ کجھ ناول دے کردار شمشیر سلو دے جذباتی مقالے ملاحظہ کرو۔

” او تیری تے رت ای سفید ہو گئی
 اے شمشیر سنگھا۔ کوی ہرا دی اپنے
 ہرا دے خون دا تر پایا ہو یا اے۔
 کجھ تے عقل کمر۔ “

میںوں نشیں بتہ عقل کیہہ ہوندی
 اے اندر سنگھا! پر میں اک گل
 جاندا واکہ بھئی پیرے راہ وچ
 بھاویں ساری دنیا آکے کھلو جاوے
 میں فیروی رو بودی بانہہ نشیں
 جھنڈنی۔

مقصد پتہ:

پر کیہانی یا ناول دا کوئی مقصد ہوندا
 اے۔ جیہڑا حیاتی گزاراں دا ڈھنگ دسد اے۔ اس
 ناول وچ معاشرے دے جاگیر دارانہ نظام،
 خاندانی دشمنی اس نظام دی مخالفت، بے انتہا
 تعصب، پٹا دھری، سماجی برائیاں تے خرابیاں
 دے خلاف آواز بلند کیتی گئی اے۔

ناول دا مقصد

سماجی برائیاں دل اشارہ	خاندانی دشمنی دی مخالفت	جاگیر دارانہ نظام دی مخالفت
---------------------------	----------------------------	--------------------------------

زمان و مکان :

ناول کے برج ایس ویلے تے
تھاہ دے بارے خاص خیال رکھیا جاندا ہے۔
ایس ناول دا ٹھکانہ ونڈ توں پہلا دا پنجاب اے جیہوں
زرعی رینٹل ہینٹل، پیلے برہماں رواج، رینٹل ہینٹل،
دشمنیاں عام سی۔

ناول دیاں کجھ خامیاں :

1۔ ایس ناول وچ شمشیر سنگھ دا کردار بڑا
لنچل دارا ہے۔ جیہڑا روپوناں پیاروی کردا ہے۔
اوس پے اپنی ماسی دی دھی جندونوں قتل کر
جیندا ہے۔ تے غیر اخیرتے اپنی محبوبہ نوں وی قتل
کر دیندا ہے۔ جیہڑی انہونی جیسی گل لگدی اے۔

2۔ روپو دا کردار :

روپونوں ایس ناول وچ پیادہ
دیر دکھایا اے تے سبھ مردانہ صفتاں نیں۔ جیسی طرح
اوس پر تھاہ نے شمشیر سنگھ نوں ملن دا بیخ چاندی اے۔
ایس لئے روپو دا کردار کجھ مردانہ لگدا ہے۔

3۔ سردار اجاگر سنگھ رندھاوا دا مافوق الفطرت کردار

ناول وچ سردار اجاگر سنگھ نوں
احیر، طاقتور تے بے ڈر دھرم دکھایا اے جیہڑا کوئی
مافوق الفطرت کردار ہی لگدا ہے۔

4۔ رندھاویاں دی برتری :

ناول تے تھان

تھاں زندہاوا دی جلدی دشمنی ورج سندھو
خاندان توں جتدا دکھایا گیا ہے۔ ایس دی ورج
ایہہ وی ہو سکدی اے کہ افضل احسن زندہاوا
خود وی زندہاوا ذات توں سی تے اوہناں نے
اپنے ذات دی برتری ظاہر کیتی اے۔

مکدی گل :

دیواتے ذریعہ ناول افضل احسن
زندہاوا دا کامیاب معاشرتی ناول اے۔ ایہہ
دیہاتی زندگی دی عکاسی دیکشن تصویر ظاہر کردا
اے۔ زبان تے بیان وے اعتبار نال ایہہ اک
جنگا ناول اے۔ ناول ورج دیر تے بہادر جواناں توں
موضوع بنا کے اوہناں دی شجاعت دی گل کیتی
گئی اے۔ ایس ورج روپو کردار وی کردار اے۔ تے
سارے کردار سکھ نہیں۔ ایس ناول ورج کجھ خاصیاں وی
نہیں جیٹریاں ان کرداروں توں تھوڑا مختلف اے
گنچھدار بنا دیاں دیں۔

X ————— X